

PORTFÓLIÓ I.

Részletek Farkas Gábor köteteiből

Magyarok Moldvában (Művelődéstörténeti vázlat) ***[Napkút Kiadó, 2021]***

Moldvai magyarok a XIX-XX. században (részlet)

Sajnos az a folyamat, amely a XVI. század elején, a Magyar Királyság Mohács utáni meggyengülésével vette kezdetét, a XIX. században felgyorsulva folytatódott. Történelmi szempontból az orosz-török háborúk (1802-1812; 1877), társadalmi szempontból a migráció, politika-történeti szempontból a vajdaságok egyesülésével létrejött önálló román állam, vallási szempontból a szentszéki kongregáció züllöttsége és az állandósult paphiány jellemezte a csángók XIX. századát. „A kaotikus körülmények között megszorodtak a tolvajok, katolikus parókiákat fosztottak ki, papokat gyilkoltak meg”¹ – mégis az 1848-as Batthyány-kormány hosszú évszázadok eltelte után először kívánt hivatalos magyar politikai formában, és tetteikkel segíteni a moldvai magyarságnak. Kossuth Lajos pénzügyminiszter utasítására terv készült, hogy „a túlnépesedett székely vidékek, nem különben a moldvai csángó magyarok Magyar országba s különösen a Bánátba telepítessenek olly tömegekben, mellyek szükség esetében az ellenségnek ellenállani, minden esetre pedig nemzetiségüket fenntartani képesek legyenek.”² Sajnos a Habsburg és az orosz erők harapófogójába került magyar kormány ezt az intézkedést nem tudta végrehajtani. Az sem járt sikerrel, hogy 1849 júliusában Bem József be kívánta vonni a harcokba a moldvai magyarokat. „Bem mintegy 2200-2300 főnyi sereggel tört be 1849. július 22-én Ojtóznál. Ezen a napon fordult első kiáltványával Moldva lakosaihoz. (...) július

¹ Iancu Laura, Moldva a 19. században. Előadás, elhangzott Egerben 2013. szeptember 21-én.

² Spira György, A magyar negyvennyolc és a csángók. In: Glatz Ferenc szerk., A tudomány szolgálatában. Emlékkönyv Benda Kálmán 80. születésnapjára. Bp., 1993. 310.

24-én, Oknán Bem kiadja a második proklamációját. Időközben azonban a román bojárok elmenekültek Moldva területéről, (...) a román parasztság pedig megadta magát. A katolikus lakosság sokkal kisebb lélekszámú volt, hogysé a felkelést sikerre vihette volna.”³

Ezen időszak vallási tortúráját a csángók számára jól jellemzi az egyik missziós prefektus, Arduini rendelete az 1830-as évekből:

„A szent engedelmesség erejével megtiltjuk mindazon nyelvek gúnyolását, melyekre a misszió területén szükség van; aki pedig oltártestvérét gúnyolja és bosszantja, nemcsak megrovást érdemel, hanem azt is, hogy Moldvából kiűzessék. (...) esztelenül jár el, aki franciául akarna prédikálni azoknak, akik csak németül, vagy szlávul tudnak, éppen így áll a dolog minden más esetben, jelesül az adott esetben, midőn a misszionáriusok a hitből oláh nyelvű oktatást akarnak adni annak a népnek, mely csak magyarul tud.”⁴

A csíksomlyói ferencesek, valamint a vizitáló jezsuita atyák példája azonban azt mutatja, hogy minden nehézség ellenére „a moldvai katolikuságnak mindig volt tehát, még ha egyre gyengülően is, kapcsolata a magyarországi katolikus egyházzal”.⁵ Ez a helyzet 1859-ben, az önálló Románia létrejöttékor változott meg.⁶ 1883-ban, majd 1884-ben a Vatikán az új királyságban felállította két katolikus püspökségét Bukarestben, és Jászvásárban. A két püspökség a továbbiakban sajnos nem türte el a magyar nyelvű hitterjesztést a csángók között. A püspökségekhez csatolt papi szemináriumokban az oktatás kizárólag latin és román nyelven folyhatott.

Keletről nyugatra – Demse Márton költészete (részlet)

Demse Márton költészetére a szülőföldet hordozó emlékezetben és az anyanyelvben őrzött humánus rímekbe, gondolatritmusba foglalása jellemző. Jó példa a *Requiem* (1982) című költemény arra, hogy Demse Márton verseiben vissza-visszatérő motívumok jelenítik meg a nyelvörzés („félnek / Szavaim feltámadásától”), a kényszerű nyelvvesztés („Az anyák elapadt nyelvének tejére gondolok”) és az üldöztetés („Míg köztereken ordítanom kellene,/ Hóhér hörög mögöttem./ Gyilkosságaikat ismerem.”) költői reflexióit.

Demse Márton *Moldova* című versében a legszembeötlőbb a kijelentés bizonyosságával szembeállított rákérdezés a jövőre. A meddig, a miről, és a miért hangsúlyai váltják egymást kérdéseiben mintegy a megmaradás példázatává emelve ezt a műfaját tekintve Óda jellegű gondolati költeményt. Az igen erős szinesztéziával („piros kendős kertek”) induló vers deklarált nézőpontja a belső létezés: nem a néptől idegen, kívülálló perspektívája ez, hanem az átélő szenvedőé – ebből a nézőpontból még súlyosabb az utolsó kérdés: „az idő még mit hoz ránk?”

---

³ Iancu Laura fentebb idézett előadásából.

⁴ AunerKároly, A romániai magyar telepek történeti vázlata. Temesvár, 1908. 64.

⁵ Barna Gábor, i.m. 49.

⁶ „Mindkét dunai fejedelemség [Moldva és Havasalföld] fiatal, számszerűen kicsiny, de nyugatias elitje ügyes diplomáciai tevékenységgel 1857 és 1861 között elérte a két román állam egyesülését önálló fejedelemséggé, amely a Német Birodalomból behozott, katolikus Hohenzollern dinasztia alatt valósult meg (1866-1947). 1878-ban kiharcolta a Magas Portától a szuverenitást, és 1881-ben királysággá tudott emelkedni.” (Meinolf Arens – Daniel Bein, i.m. 106.)

Demse közvetlenségét jellemzi, hogy ezek nem csak költői és nem csupán az olvasónak feltett kérdések. A moldvai csángókat állítja e létkérdések elé, melyekkel szinte minden napjainkig fennálló problémát felölel. Az elvándorlását: *Mily szelek/ hordják keletről/ nyugatra lelkedet*; az idegen nyelvű papságot: „*Oltáraidon öreg papok mit prédikálnak?*”; a kultúrák találkozásából adódó feszültségeket: „*Miért takarja sötét fátyol fehér szellemed?*” – hogy mindezek után ismét a kijelentés bizonyosságával fogalmazza meg a peremsors létalapelvét: „*Történelem földedben/ patkányok turkálnak, / kertjeidben sáskák táncolnak.*” Megrendítő és egyben cselekvésre sarkalló sorok ezek.

A beavatott olvasó (esszé) ***[Magyar Napló Kiadó, 2021]***

Immanens és teremtett valóság - Szentmártoni János költészete (részlet)

Szentmártoni János költészetét egyszerre jellemzi a vallomás ösztöne és a versépítés tudatossága. „A vallomás szívós folytonosságát vélem felismerni versről versre a stílári és formai biztonság megtévesztően fehérre meszelt fala mögött” - írja a költőről Erős Kinga, majd hozzáteszi: „[e költészethez] úgy társul a vallomás kényszere, hogy nem rideg formaversek születnek, hanem olyan líra, amely rámutat arra a tényre: az ember drámai lény, akit a szent hétköznapok emelhetnek fel.”⁷ Vagyis az irodalom – alkotónak és befogadónak egyaránt – hierofán idő (M. Eliade szavaival), felemelkedés, pontosabban felülemelkedés a hétköznapok terén és idején (transzcendens tartomány). Ennek látszólag ellentmond ugyan az az immanens személyesség, amely Szentmártoni János korai verseiben is már megmutatkozik, hogy a költő – Fodor Miklós szavaival – „ihlető talaja a legközvetlenebbül megélt, mindenki által ismert

---

⁷ Erős Kinga, „*Most fölemelnek szent hétköznapok*”. Bárka, 2007/1.

hétköznapi tapasztalat”.⁸ Egyébként az eddigi életműben leginkább recenzált Szentmártoni-kötet, *A másik apa* kapcsán Fodor arra is rámutat, hogy a „tárgyiasság sokszínűsége” és „alanyiség sokrétegűsége” között egyensúlyozó élményköltészetben „a hétköznapiságtól elrugaszkodni vágyó művészsors lehetősége tartja állandó drámai feszültségben” a szerzőt. Tehát az immanens valóságtól a belsőleg teremtett transzcendens valóság felé mutató líraiság és a tárgyiasság élménylírát egyaránt jellemzi Szentmártoni poétikáját.

Nincs nyelv megnevezni – Kürti László: a csalásról (részlet)

Kürti László, a filozófus-költő lételemző szándékával közelít a csalás témájához új könyvében. Szerencsére – lételemzés ide vagy oda – verseiben meglepően személyes (már-már megtevesztően személyes) a közlés hangneme. És mégis elemez (talán akaratlanul is), mert miközben a lírai én rajongás által épít „lázálmos, luxus kurvaéletet” (*címkézve*), azért szemléletesen értelmezi is erősen erodált mindennapjait: „becsülöm az élethez, boldogsághoz való elemi ragaszkodását./ ha kiderülne, hogy a nemlétben is létezik valami működés,/ talán új lehetőségként értelmezné, új aspektusban a halált.” (*erózió*). De vajon a halálban létező „működés” megsejtése eszmélet, öntudatra ébredés – a létezés és elmúlás mélyebb összefüggéseinek meglátása –, vagy csak önámítás? A lehetséges válasz(ok) persze nincsenek sehol, az olvasóban kell, hogy megfogjanak. És nem is ez a kötet egyetlen kérdése, hiszen amíg az ember állandóan válaszokat keres, addig a lét alapvetően mindig újabb és újabb kérdéseket vet fel „évszakokról, jó és rossz-/ indulatú sejtiszaporulatról, erogén/ hajlamokról, az érintés mindenható/ erejéről, tekintetek borzongatásáról.” (*nincs nyelv*), bűnről és büntudatról. Bár ez utóbbi – és ez a kötet verseiből is érzékelhető – inkább reflexió a létkérdésekre.

Bűn és bűnhődés. Mondhatjuk: Dosztojevszkij, vagy Arany *Ágnes asszonya* óta kimeríthetetlen témája az irodalomnak. A *Genezis* Káinjának sorsa pedig mindmáig hatóan megkerülhetetlenné tette a vétek és következménye, mint sorsalakító/sorsrontó tényezőt. Kürti László könyve már címében is sejteti, hogy a téma e hagyományhoz köthető, de ha ehhez még a kötet fejezetcímeit is hozzátesszük, egészében kirajzolódik az elkövetés generálta én-reflexió, azaz a lélek bánata. Az első fejezet *eróziója* tehát úgy értelmezhető, mint a bűnre való hajlam, az *apajegyek*, mint stigmák (Káin jele a homlokon?), a *másképpen részegség* pedig mint a büntudatból fakadó kényszercselekvés. Természetesen ezek csak a címekből levonható elemző gondolatok, ha részletesebben elmélyülünk a fejezetek verseiben, hamar rájöhettünk, a szerző ennél összetettebben, sőt, a játékot sem nélkülözve közelít a témához megkívánva ezzel a textusok közti összefüggéseket is értő olvasót.

---

⁸ Fodor Miklós, *Szentmártoni János: A másik apa*. Kortárs, 2007/1.

A megtalálás öröme (tanulmányok, portrék, recenziók) ***[Magyar Napló Kiadó, 2018]***

Farkas Gábor
A megtalálás öröme

Portrék,
recenziók,
tanulmányok

Az értékválság karakterei Csender Levente novelláiban (részlet)

Csender Levente (1977) prózájában az értékválság az ábrázolt valóság ontológiai jellemzője, írásaiban szociológiai és lélektani értelemben is mélyre ás. Tette ezt már első bemutatkozó kötetében is (*Zsírnak való*. Magyar Napló, 2003.), melyben az 1980-as évek diktatórikus Romániájában megtört, ellehetetlenült emberi sorsokat ábrázolta, majd második kötetében, a címében is sokat mondó *Szűnőföldemben* (Magyar napló, 2006). A novelláiban feltárt mélységek szociografikus pontosságúak, ugyanakkor poétikai értelemben asszociatív, mitikus jellegűek. E mélységek rétegei leginkább harmadik, *Fordított zuhanás* című kötetében érzékelhetőek (Magyar napló, 2010). A különböző rétegeket az írói narráció szentelen, mérsékelt hangneme, tömörsége uralja, amit általában ellensúlyoz a választott téma nyomasztó, vagy olykor felkavaró jellege.

Csender Levente novelláiban a történetek sokszor családi emlékek formájában ábrázolják a tragikus élethelyzetben keményen és reménnyel küzdő, egyszerű emberek időnként komikumba hajló tragédiáit. Szociografikus, személyes sorsokon keresztül társadalmi keresztmetszetet vázoló koncentrált, pátoszménes stílusa az erdélyi széppróza hagyományait követi, és ilyen módon köthető Tamási Áron, Székely János vagy Sütő András epikájához. Esztétikai szempontból érett írásművészete egyben hiteles is, hiszen „íróként abból az életvilágból profitál, amit emberként megél. (...) A hangulatjelentésnek, állapotrajznak, életminőség-tudósításnak, közérzet-analízisnek egyként tekinthető írások a kívül-belül elnyomorodásnak az emberi egzisztenciát elsorvasztó, megrázó dokumentumai.” („*A határhelyzet bennem van*”. *Portré Csender Leventéről*. Kődöböcz Gábor. In: *Pályatükrök. Húsz portré fiatal alkotókról*. Szerk.: Ekler Andrea, Erős Kinga. Bp. 2009.)

A bánat liturgiája. A moldvai magyarság katolicizmusa (részlet)

A moldvai magyarság a mai Románia területén él olyan etnikumként, melynek tagjai jogilag román állampolgárok, identitásukat tekintve katolikusok. Ez a vallási meghatározottság

jellemzőbb, mint nyelvi, antropológiai háttérű önazonosság-tudatuk. Moldvában „elvileg, a kultúrföldrajzi adottságok és az elmúlt századoknak a rossz irányú hatását sokáig éreztető szerkezeti fejlődése következtében nem lehetett a lakosság legnagyobb részénél az életviszonyok és életperspektívák jelentős minőségi javulását várni. Ez alapvetően érvényes a moldvai katolikusokra is.” (Meinolf Arens – Daniel Bein, *Katolikus magyarok Moldvában*. In: Miskolczi Ambrus szerk., *Rendhagyó nézetek a csángókról*. Bp., 2004. 128. o.) Tehát a kényszerű nyelvcsere kultúrtörténeti vonatkozásai – elmondható – hogy az egész régióra kiterjedő gazdasági vonatkozásokkal párosulnak, vagyis: a csángók utóbbi négy évszázados kálváriájának tünetegyüttese – amely nem ért véget 1989-el – nem „csak” a román sovinizmusnak, nem csak az anyaország nemtörődömségének, illetve politikai tehetetlenségének, hanem a Moldvában jelenlévő egyházak önmeghatározó érvényesülési szándékainak is betudható. A nép, melynek passiója holnap – kitágítva Domokos Pál Péter a székelységre vonatkozó jóslatát – az egész Kárpát-medencei magyarság sorsa lehet abban a közegben tudott mégis *fogyva bár, de törve nem* megmaradni, és irodalmi szintre emelni identitástudatának kifejezését, amely több száz éve kívánja őt asszimilálni, lehazudni az etnikai térképről. Ez a nép a csángómagyar, sorsa intő jelkép az Unió hivatalos politikai-gazdasági szervezetében összeforró önálló államot alkotó, és nem alkotó etnikumai számára egyaránt.

A hiány alakzatai. Térey János: Átkelés Budapesten (részlet)

A Térey-recepció eddig vissza-visszatérően a poétikai fordulatra koncentrált. Ahogy korábban Ottlikban is a régít összefoglaló, azt magában hordozó és az újat jelző/kijelölő, modern és posztmodern határán létező alkotót látták és láttatták, úgy nevezték meg a Térey-líra védjegyeként, hogy az „érdemi fordulatot hozott” – írja Kersztúry Tibor a kilencvenes évek végén, majd így folytatja: „Téreyben együtt él az iskolázott formaművész, a házmestert is megrímelő kávéházi flaszterköltő és a korosztályi néptribun.” (Kersztúry Tibor, *Térey János: Térerő*. In: *Kételyek kora. Tanulmányok az újabb magyar irodalomról*. Magvető, 2002. 164-166. o.)

Az életműben valóban fordulatként értelmezhető, amikor a pályáját lírikusként kezdő szerzőben „megszületik az epikus, klasszicizáló” alkotói én. (Nemes Zoltán Márió, *Birtokon belül, területen kívül*. Forrás: <http://www.prae.hu/index.php?route=article/article&aid=782> Letöltve: 2015. 03. 29. o.)

A „térerő” adta objektivitás aztán mindent az adott perspektívában lát és láttat, valahol mégis (vagy éppen mindenhol) rést – betekintő, kukkoló rést – hagyva a befogadó, a szubjektum számára Térey prózai világában. Alakjai ezért legújabb kötetében is nemcsak hősei e térnek, hanem kontúrvonalai is, jelző eszközei egyben.

A könyv címében foglalt jelentéstartalom – a valahonnan valahová történő eljutás lehetőségét magában foglaló átkelés – a befogadóban felépíti azt az előfeltevést, hogy a rendezőelv ez lesz a novellák egymásutánjában. Ebben csalódnia kell azonban annak az olvasónak, aki térképszerűen képzelet el a kötet cím sugallta térszerkezetet, ugyanis a Térey-architektúra nem a linearitás elveire épül az *Átkelés Budapestenben*.

Vallását kereső hit (tanulmányok) ***[Hungarovox Kiadó, 2012]***

A vallomás ösztöne. László Noémi versvilága (részlet)

László Noémit pályakezdése a romániai rendszerváltás utáni első jelentős erdélyi irodalmi csoporthoz, az *Előretolt Helyőrség* szerzőihez köti (többek között Király Zoltán, Sántha Attila, Orbán János Dénes tartoznak e körhöz). Az akkori idők nyitottságát jól mutatja, hogy ebben az irodalmi csoportosulásban jól megfér egymás mellett Király Zoltán avantgard lírája, Sántha Attila polgárpukkasztása, Orbán János Dénes „kloáka-költészete”⁹ és László Noémi – Dsida Jenő szavaival – *musica poesis*-e. Ez a nyitottság lendületet is adott az akkori kolozsvári irodalmi életnek: „Érzésem szerint Erdély még mindig kacérkodik azzal a gondolattal, hogy Kolozsvár legyen a magyar irodalom (egy másik) központja, mint már többször is volt az idők folyamán” – fogalmazta meg egyik írásában Sántha Attila az ebből a lendületből és nyitottságból fakadó igényeket.¹⁰ Mindebből kitűnik, hogy lázadó attitűd jellemezte az *Előretolt Helyőrség* pályakezdő fiataljait. László Noémi költészetében azonban nyoma sincs ennek, és az irodalomkritika a pályatársaktól való nyilvánvaló különbségként ragadta ezt meg. De éppen ez a másság, ami elhatárolja a kör többi tagjától, ugyanúgy felfogható egyfajta lázadásnak. A szemlélődő perspektíva, a se-itt-se-ott lét kifejezése¹¹ éppúgy tüntető, mint a polgárpukkasztás. (...) Olyan pályáiv jellemzi eddig a költő életművét, melyben csak kisebb stíláris, hangnembeli változások különböztetik meg az egyes köteteket, a szemlélet viszont mindvégig azonos: a vallomás erejével, az ösztönösség lendületével és könnyedségével ír arról, hogy hol végződik az objektív világ, hol kezdődik a költészet, és képes-e költőien lakozni az alkotó mindkét világban. A László Noémi verseket olvasva kijelenthető, hogy erre a kérdésre maga a szerző is csak keresi a lehetséges válaszokat megidézve költő-elődöket is, de valószínű, hogy amíg nincsenek biztos válaszok, a költői ihlet sem szűnik meg.

⁹ Berszán István fogalmaz így – nyilvánvaló túlzással – Orbán János Dénes első, *Hümériáda* című kötetével kapcsolatban (*Hümért leb..ák avagy a „Sire”-t kutyaharapással*. In: *Látó* 1996/1.).

¹⁰ SÁNTHA Attila, *Arról, ami nincs: erdélyi irodalom*. In: *Provincia*. 2000. szeptember

¹¹ „a se kint, se bent, se itt, se ott, se fent, se lent (végül is minden játékosság ellenére szomorú) állapot-versei” – írja Vári Csaba László Noémi negyedik, *Százegy* című kötetéről (*A világ szemöldje*. In: *Élet és Irodalom*. 2004/49).

Értékszembesítés. Márkus Béla Mennyei elismervény című kötetéről (részlet)

Márkus Béla a kisebbségi magyar irodalmak egyik legavatottabb kutatója, és – joggal állítható – nemcsak Sütő András elismerő barátsága révén, de mindazon esszé, recenzió és portré kapcsán is, melyeket e tárgykörben adott közre az elmúlt évtizedekben. A *Mennyei elismervény* ezekből kínál az olvasónak egy csokrot, az utóbbi évek terméséből. Hogy olvasótáborra nem csak az irodalmár szakma lehet, biztosíték „tanár úr” (engedtessék meg e sorok írójának ez a megszólítás, hiszen a szerző nem egy előadásából vizsgázhatott hajdani diák-korában) könnyed, mesélő stílusa, és a könyvben olvasható tanulmányok, esszék műfaji sokszínűsége. A tanulmányok három fejezetre bontva sorakoznak a könyvben. A kronologikus rendet kerülve inkább a tartalmi csoportosítás elve érvényesült a kötet szerkesztésében. A legjellemzőbb tematika talán mindegyik írásban a recenzens hozzáállásból kiinduló elemző, érvelő, vitázó magatartás, mely nem egy tanulmányban súrolja az elragadtatás érzékenységének határát. Ezt nem mint negatívumot, emelem ki, épp ellenkezőleg: ezáltal a recenziók, tanulmányok (ön- és kor)elemző esszékké emelkednek az alkotó nyilvánvaló szándékával egyezően. Érdemes kiemelni, hogy olyan szerzők és műveik kerülnek górcső alá a tanulmányokban, melyek a mai irodalomtudomány kanonizációs folyamatában olykor vita tárgyát képezik. Ezt Márkus Béla is joggal hangsúlyozza, amikor elutasítva Ottlik „egy- műves” szerzőségét, a *Budát* okkal nem ama nagy regény árnyékában látatja, hanem mint önmagában is nagyszerű esztétikai minőségű alkotást – méltatja. Vagy egy másik recenzióban (*A munka vagy az erőszak mítosza. Szilágyi István: Bolygó tüzek*) bírálja az önmaga kánonát támadó, felülíró, pályakezdő műveit a kor divatja szerint átíró Szilágyi Istvánt hangsúlyozva, nehéz eldönteni, „hol a határ, meddig etikus utólag megmásítani valamit.”

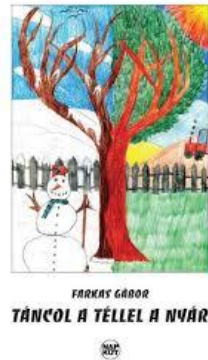
Az irodalom értékközvetítő szerepe a társadalomban (részlet)

Az irodalom társadalomtól való elidegenülésében – és ennek megállításában is – fontos szerepe van az oktatásnak. Hogyan lehet az, hogy amíg a statisztikák szerint az általános iskolai alsó tagozatos diákság szeret olvasni, szívesen vesz könyvet a kezébe, addig az idősebb nemzedékek már jóval kevesebbet, vagy egyáltalán nem olvasnak. Mindez nemcsak oktatáspolitikai kérdés. Az oktatási törvényben, a rendeletekben, tantervekben meg lehet határozni, hogyan, milyen módszerekkel történjen az irodalom oktatása, de ezzel még a diákság nem fog lelkületében is közel kerülni a literatúrához, mert a tananyag elsajátítandó idegen test marad a számára, nem a gondolkodását, szemléletét gazdagító termékeny gondolatrendszer. Ismét a „tálatálaton” van a hangsúly: Kányádít, mint érettségi tételt megtanulni tizenkettedikben egész más, mint iskolai rendezvény keretében személyesen szót váltani, eszmét cserélni a kortárs erdélyi költővel. Tehát a kortárs irodalomnak szervezeten, éves szinten nagy számú rendezvény keretében folyamatosan jelen kell lennie az iskolákban. Tudom, mindennek finansziális feltételei is vannak, de nem minden a pénz. Jómagam például – tanárként – szerveztem már olyan szavalóversenyt az iskolában, amelynek meghívott vendége volt az a költő-társam, akinek egyik közelmúltban megjelent versét mondták kötelező darabként a szavalók (nyilvánvaló, hogy a vers kiválasztásánál kikértem a diákokat felkészítő kollégák véleményét). Ennek a költsége mindössze a meghívott költő, Oláh András vendéglátásában merült ki, a hozadéka viszont jóval több: mind a verseny szervezésében résztvevő munkatársakhoz, mind a versenyző diákokhoz közelebb került a kortárs magyar irodalom egy olyan szelete, amiről természetesen a tananyagból nem tájékozódhatnak. Az írószervezeteknek, a kultúrpolitikának szervezeten és célzottan kellene támogatni az ilyen rendezvényeket.

Versek

(Itt csak az országos illetőségű irodalmi folyóiratokban is közölt, illetve díjazott versekből válogattam.)

Hommage N. N. Á.

*„S a semmi itt már annyit ér,
amennyit házak közt a tér.”*

Mozdulatlan elhasadt
remények a táguló néma ködben,
zászlók, tankok, víziók
józansága – árnyék nélküli „Isten” –

éjszaka vásznai közt.
Virrasztó szavak Medárd-zöld fű fölött
egy hasonlíthatatlan
hang körvonala az ég s az ég között.

És hol vannak a szobrok,
a jeltelen csontok, hol van a sziget?
Senkiföldjéről közénk
számúzted névtelen emlékeidet.

(*Hitel*. 2003. május; kötetben: *Törzsét tartó ág*. Hungarovox Kiadó, 2011.)

Újhold

Nem kezdek azzal: mindenre emlékezem –
alku csak bennem az ihlet s írni engedem.
Visszafelé minden ugyanazt jelenti:
múltat idézni reménytelen.

A jelszavak, a tervek, az üres szólamok,
a hajlongó ünnepek, álinformációk,
a beletörődés sávja: egyetértés –
mindenki része a semminek.

Összegyűrt lap bennünk a hanyatlás bánata,
hitelét vesztett, visszafojtott ámulat:
itt élünk és nem lehetünk próféták,
a senkik is elveszthetik arcukat.

Nem kezdek azzal: mindenre emlékezem –
enyészet, teremtés, bizonyosság – válasz
lehetsz-e: miért nehéz a kráter peremén
itt, most – nem akkor – jól szólni s persze igazat.

(*Magyar Napló*. 2011. április; kötetben: *Törzsét tartó ág*. Hungarovox Kiadó, 2011.)

Kertben csiga

Kertben csiga: meztelen,
cammog járda-szegleten.
Honnan jön, és merre tart?
Hol a cél, és hol a rajt?

Gondolkodhatsz mindezen –
vagy, hogy miért meztelen?
Ez a csiga nem házasság,
ingatlanban nem jártas.

(*Napút*. 2012. október; kötetben: *Táncol a téllal a nyár*. Napkút Kiadó, 2012.)

onnan

Azért néha imádkozol,
békét így teremtesz talán
a bibliai szó jogán,
hátha a fény hozzád hajol.

Hátha – de ez se vigasztal,
már semmi – a költészet sem,
az állandósult véletlen,
a néha terített asztal,

a köszöntők, meghívások,
a vállon veregetések –
a szorítóan kemények...

Mindez csak sejthető indok:
minden hangot *ide* szánok,
s megváltást *onnan* remélek.

(*Zempléni Múzsza*. 2012. nyár; kötetben: *Szavakkal elfedem*. Hungarovox Kiadó, 2014.)

Ordo ad Deum

e tájon teremtett skandáló nyelvtanom
bár nyakig ér már a mocsok
meg nem tagadhatom

s bár fogamban tartva
mint kölykét az állat
át a túlpartra
a szerelmet már
nem vihetem

s bár a parkban
régi szerelmek lábnyoma

de a fiú szavában már az óda tétova

s bár áll még a szőlőkaró
a régi kerítés mellett

már úr a mindent elnyelő rozsdá

bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép
nincs bűneinket jól festő költői kép

és hiába *virrasztó éji felleg*
hiába a költő
a büntelen

népekkel osztozunk ugyanazon szégyenen

és így vagy úgy
de mindnyájan
születünk
küzdünk
halunk
enyésznek csontjaink
és végül
bizonyára
fel is támadunk

mert bűnünk a Lét: az *ergo sum*.

Ordo hominis ad Deum.

(*Magyar Napló*. 2013. február; kötetben: *Szavakkal elfedem*. Hungarovox Kiadó, 2014.)

Tél

Az ágakra torlódott hideg
most a fákat festi meg.
Zúzmarás, szürkés-kék ecsettel
pingál.

Fhérlík a hideg-jel
az álmosan nyújtózó tájon,
mint egy kontúr nélküli címer.

Mint terített jégtükrű vászon...

(*Zempléni Múzsá*. 2016. tavasz; kötetben: *Táj kontúr nélkül*. Hungarovox Kiadó, 2018.)

Indul az út

és indul az út
történetnyi térben az út
indul a járdaszegély
a beton óvatosan
moccan a pózna
lassan ringatózva a
magasfeszültségű vezeték
oszlop tetején a neonfény

és indulnak
szélen a bokrok
a fák
fákon a fészkek
a csőrök
lépésben a járdakövek

és csendesen arrébb áll
a csatornafedél is

ahogy
elmozdul a tér

torlódik
minden
érkezés

(*Pannon tükör*. 2018. tavasz; kötetben: *Táj kontúr nélkül*. Hungarovox Kiadó, 2018.)

Játék és eszme

„*Én játszom ugyan, de ti vegyetek komolyan!*”
(Szilágyi Domokos)

Szó alkotta *limes*ben sáncok a hajdani versek,
örtornyokként állnak lét s nemlét felezőjén,
termékeny hús-vér árnyak. *Circumdederunt me* –

mint vastag tölgyek, zakatolnak tág teleimben,
néhány percnyi tavasz lombkoronájukban.

Mert amikor nem mernek fájni a régi szilánkok,
akkor is átszűrődnek az elhullt fűrtök a múltból,
lármásan torlódik a táj, két oldala fészkek,

nyílnak a titkok a parton, a fák szakadékba simulnak.
Fordul a kényszer, mert végtelen ég a határ.

Állok a hídon. Alattam kéklő éjszaka billen,
néhány olesó slukkot még lélegzek a tájból,
nézem az árkok előtt pihenő ősrégi akácot –

illata szimbólum, melyben sodródik a holdfény,
csendjén kék hegyorom, csúcsán lüktet a szél.

Mákkelyhek fűzöld selymen, mint pázsiton árnyak,
fáradt éjjelek és rostos héjú, lila hangok,
sáncokon és korhadt őrtornyokon átremegő fény,

mindig szűkre szabott a határ, és terjed a távol.
Mélyül a tér, mélyül, fulladok, émelygek.

Játék s eszme között félúton a líra, de olykor
félek a megfeketült, bársonypuha disztichonoktól.
Nincs árnyékom után más, én építem a sáncot,

mert megvámolják a határon lelkeimet. Így lesz
szó alkotta *limes* minden hajdani vers.

(XXIII. Aquincumi Költőverseny Első Díja 2020. Megjelent: *Előretolt Helyőrség*. 2020. augusztus)

verset játszik

a szerkesztő szerint szemérmes vagyok.
kijelentő és óhajtó mondatok
intonációjában lényegülök.
a gondolat se karcsú, inkább zömök,

nehézkés, hiányzik belőle a kín,
az energia, a sejtés. szavaim
csupán a hiányt helyezik mérlegre,
olvas ilyet nyolcszázat is évente.

hibáimra élesen rávilágít,
több gyenge sor és néhány erős itt-ott,
olvassak Attilát vagy Kosztolányit.

javasolja, tanuljam a játékot.
most, *mint aki a sínek közé esett*,
verset játszik épp ez a szegény szonett.

(*Tiszatáj*. 2021. március)

Ködbe ékelt messzeség (szonettkoszorú – részlet)

Az alkotás az *Együtt a versben* – a Magyar Írószövetség és a Kossuth Rádió Költészeti Pályázatának Első Díját nyerte el 2020-ban.

12.

A megbocsátástól sem leszek bölcsebb.
Közönnyé aprózódott a teljesség,
annyit ér, mint a fillérekkel telt zseb –
szembesít a létélménnyé vált kétség.

Mert uniformizál az én, ha nincs más,
érkezések az elengedésekben –
az összes vonzásban ott a taszítás,
a semmiségbe ékelődött minden.

A parton köd. Párát markoló kezek,
gyermek vagyok, játszom, dobok egy követ –
egy egész tenger zúgja mégis vissza,

lehet a lét, a szenvedély is tiszta.
Nagycsütörtökösen egyedül vagyok,
az úton előttem halvány otthonok.

13.

Az úton előttem halvány otthonok.
De láthatatlan távol minden hajlék,
mert a büntelenek sem ártatlanok.
Messze a vetett ág, ahol alhatnék,

burjánzik a kertben a királydinnye,
féltem gyenge lábaid, ne menj oda.
Hiába hivatkozol a migrénre,
sűrűsödik a magadra zárt szoba.

És apadnak a jelentésrétegek,
mint üres papíron égő vízjelek.
Bár ne követném el újra és újra –

ne lennék önmagam agóniája,
ne lennék folyton a határon hagyott.
Fázom. Ködbe ékelt messzeség vagyok.

14.

Fázom. Ködbe ékelt messzeség vagyok.
Az emelkedést akarom elérni,
hogy ne határoljanak órák, napok,
test, tér, anyag, nehézkedés – akármí...

De a súly lehúz. A sűrű köd súlya.
És ezen nem változtat a poézis,
ezért követem el újra és újra –
mint minden ember, gyarló vagyok én is.

Csendben a circumdederunt árnyai –
még a végítéletet sem hallani,
elveszett szavak. Semmivé vált a hang,

minden mondat végleg elnémult harang.
De a hallgatás a köd fölé emel.
Nem számolom, hány imát nem mondtam el.

mesterszonett

Nem számolom, hány imát nem mondtam el,
hány kezét nem fogtam meg; s hány mondatot,
hány kérést halogattam? Nem érdekel.
Nem számolom a sok bevett nyugtatót,

a leöntött töményt, a kérdéseket,
már az önváddal is óvatos vagyok,
nem forszírozom, hogy ki mit vétkezett,
mert bünnél taszítóbbak az átlagok,

hogy a vétkes percekre hány jó jutott,
a bűn és a bűnhődés létállapot.
Amit okozok, gyógyul, de azért seb,

a megbocsátástól sem leszek bölcsebb.
Az úton előttem halvány otthonok.
Fázom. Ködbe ékelt messzeség vagyok.